

Înalta Curte de Casație și Justiție

COMPLETUL COMPETENT SĂ JUDECE RECURSUL ÎN INTERESUL LEGII

Decizie nr. 24/2017 din 06/11/2017

Dosar nr. 1.699/1/2017

Publicat in Monitorul Oficial, Partea I nr. 153 din 19/02/2018

Iulia Cristina Tarcea - președintele Înaltei Curți de Casație și Justiție -președintele completului
Lavinia Curelea - președintele delegat al Secției I civile
Eugenia Voicheci - președintele Secției a II-a civile
Ionel Barbă - președintele Secției de contencios administrativ și fiscal
Mirela Sorina Popescu - președintele Secției penale
Marian Budă - judecător la Secția a II-a civilă
Veronica Magdalena Dănăilă - judecător la Secția a II-a civilă
Cosmin Horia Mihăianu - judecător la Secția a II-a civilă
Rodica Zaharia - judecător la Secția a II-a civilă
Mirela Polițeanu - judecător la Secția a II-a civilă
Roxana Popa - judecător la Secția a II-a civilă
Carmen Trănica Teau - judecător la Secția a II-a civilă
Constantin Brânzan - judecător la Secția a II-a civilă
Lucia Paulina Brehar - judecător la Secția a II-a civilă
Virginia Florentina Duminecă - judecător la Secția a II-a civilă
Iulia Manuela Cîrnu - judecător la Secția a II-a civilă
Ileana Izabela Dolache - judecător la Secția a II-a civilă
Monica Ruxandra Duță - judecător la Secția a II-a civilă
Minodora Condoiu - judecător la Secția a II-a civilă
Aurelia Rusu - judecător la Secția I civilă
Bianca Elena Țândărescu - judecător la Secția I civilă
Veronica Năstasie - judecător la Secția de contencios administrativ și fiscal
Cristian Daniel Oana - judecător la Secția de contencios administrativ și fiscal
Daniel Grădinaru - judecător la Secția penală
Leontina Șerban - judecător la Secția penală

Completul competent să judece recursul în interesul legii este legal constituit în conformitate cu dispozițiile art. 516 alin. (1) din Codul de procedură civilă raportat la art. 27² alin. (1) din Regulamentul privind organizarea și funcționarea administrativă a Înaltei Curți de Casație și Justiție, republicat, cu modificările și completările ulterioare.

Ședința este prezidată de doamna judecător Iulia Cristina Tarcea, președintele Înaltei Curți de Casație și Justiție.

Procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție este reprezentat de doamna Diana Berlic, procuror șef birou al Secției judiciare.

La ședința de judecată participă magistratul-asistent Ileana Peligrad, desemnat pentru această cauză în conformitate cu dispozițiile art. 27² din Regulamentul privind organizarea și funcționarea administrativă a Înaltei Curți de Casație și Justiție, republicat, cu modificările și completările ulterioare.

Înalta Curte de Casație și Justiție - Completul competent să judece recursul în interesul legii a luat în examinare recursurile în interesul legii formulate de Colegiul de conducere al Curții de Apel Constanța și de Ministerul Public cu privire la "interpretarea și aplicarea art. 72 și art. 153¹² din Legea nr. 31/1990, în raport cu dispozițiile art. 1552 și 1554-1555 din Codul civil din 1864 și ale art. 2030 din Codul civil, respectiv dacă, în societatea pe acțiuni, administratorul statutar al cărui mandat a expirat, fără ca societatea să prelungească mandatul respectiv sau să numească un alt administrator, mai deține prerogativa reprezentării societății".

Magistratul-asistent învederează legala constituire a completului competent să judece recursul în interesul legii, precum și faptul că la dosarul cauzei a fost depus raportul întocmit de judecătorii-raportori.

Președintele completului, doamna judecător Iulia Cristina Tarcea, președintele Înaltei Curți de Casație și Justiție, a acordat cuvântul reprezentantului procurorului general. Reprezentantul Ministerului Public a solicitat admiterea recursului în interesul legii și pronunțarea unei hotărâri prin care să se asigure interpretarea și aplicarea unitară a legii, apreciind că, în interpretarea și aplicarea prevederilor art. 1552 din Codul civil din 1864 și ale art. 2.030 din Codul civil coroborate cu art. 72 și 153¹² din Legea nr. 31/1990, administratorul societății pe acțiuni al cărui mandat a expirat, fără ca o eventuală prelungire a acestuia să fie înregistrată la registrul comerțului, nu mai deține prerogativele reprezentării, deoarece prevederile art. 153¹² alin. (3) din Legea nr. 31/1990 exclud ipoteza prelungirii tacite a mandatului de administrator și sunt incompatibile cu teoria mandatului aparent, numirea în funcția de administrator trebuind să fie acceptată expres.

Președintele completului, doamna judecător Iulia Cristina Tarcea, constatând că nu mai sunt alte completări, chestiuni de invocat sau întrebări de formulat din partea membrilor completului, a declarat dezbaterile închise, iar completul de judecată a rămas în pronunțare asupra recursurilor în interesul legii.

ÎNALTA CURTE,

deliberând asupra recursurilor în interesul legii, a constatat următoarele:

I. Temeiul juridic al recursului în interesul legii

1. Articolul 514 din Codul de procedură civilă stipulează următoarele:

"Pentru a se asigura interpretarea și aplicarea unitară a legii de către toate instanțele judecătorești, procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție, din oficiu sau la cererea ministrului justiției, Colegiul de conducere al Înaltei Curți de Casație și Justiție, colegiile de conducere ale curților de apel, precum și Avocatul Poporului au îndatorirea să ceară Înaltei Curți de Casație și Justiție să se pronunțe asupra problemelor de drept care au fost soluționate diferit de instanțele judecătorești".

II. Sesizarea Înaltei Curți de Casație și Justiție

2. Sesizarea s-a făcut de către Colegiul de conducere al Curții de Apel Constanța și de către procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție, atașându-se celor două memorii hotărâri judecătorești definitive, în dovedirea practicii neunitare.

III. Normele de drept intern care formează obiectul sesizării Înaltei Curți de Casație și Justiție cu privire la pronunțarea unui recurs în interesul legii

3. Legea societăților nr. 31/1990, republicată, cu modificările și completările ulterioare, denumită în continuare Legea nr. 31/1990:

Art. 72:

"Obligațiile și răspunderea administratorilor sunt reglementate de dispozițiile referitoare la mandat și de cele special prevăzute în această lege."

Art. 153¹²:

"(1) Durata mandatului administratorilor, respectiv al membrilor directoratului și ai consiliului de supraveghere, este stabilită prin actul constitutiv, ea neputând depăși 4 ani. Ei sunt reeligibili, când, prin actul constitutiv, nu se dispune altfel.

(2) Durata mandatului primilor membri ai consiliului de administrație, respectiv al primilor membri ai consiliului de supraveghere, nu poate depăși 2 ani.

(3) Pentru ca numirea unui administrator, respectiv a unui membru al directoratului sau al consiliului de supraveghere, să fie valabilă din punct de vedere juridic, persoana numită trebuie să o accepte în mod expres."

4. Codul civil de la 1864:

Art. 1552:

"Mandatul se stinge:

1. prin revocarea mandatarului;
2. prin renunțarea mandatarului la mandat;
3. prin moartea, interdicția, nesolvabilitatea și falimentul ori a mandantului ori a mandatarului."

Art. 1554:

"Revocarea mandatului, notificată numai mandatarului, nu se poate opune unei alte persoane care, în neștiință de aceasta, a contractat cu dânsul de bună-credință; în acest caz mandantul are recurs contra mandatarului său."

Art. 1555:

"Numirea unui nou mandatar pentru aceeași afacere cuprinde în sine revocarea mandatului dat celui dintâi, din ziua în care i s-a notificat."

5. Legea nr. 287/2009 privind Codul civil, republicată, cu modificările ulterioare, denumită în continuare Legea nr. 287/2009 privind Codul civil:

Art. 2.030:

"Pe lângă cauzele generale de încetare a contractelor, mandatul încetează prin oricare dintre următoarele moduri:

- a) revocarea sa de către mandant;
- b) renunțarea mandatarului;
- c) moartea, incapacitatea sau falimentul mandantului ori a mandatarului. Cu toate acestea, atunci când are ca obiect încheierea unor acte succesive în cadrul unei activități cu caracter de continuitate, mandatul nu încetează dacă această activitate este în curs de desfășurare, cu respectarea dreptului de revocare sau renunțare al părților ori al moștenitorilor acestora."

IV. Orientările jurisprudențiale divergente:

6. Obiectul sesizării

Problema de drept care a generat practica neunitară vizează interpretarea și aplicarea prevederilor art. 72 și art. 153¹² din Legea nr. 31/1990, în raport cu dispozițiile art. 1552 și 1554-1555 din Codul civil de la 1864 și ale art. 2.030 din Legea nr. 287/2009 privind Codul civil, respectiv dacă, în societatea pe acțiuni, administratorul statutar al cărui mandat a expirat, fără ca societatea să prelungească mandatul respectiv în mod expres sau să numească un alt administrator, mai deține

prerogativa reprezentării societății.

Astfel, prin mecanismul recursului în interesul legii se urmărește a se stabili măsura în care, după expirarea mandatului administratorului unei societăți pe acțiuni, acesta mai poate reprezenta societatea în condițiile în care mandatul său nu a fost prelungit în mod expres și nici nu a fost numit un alt administrator din cauza neînțelegerilor dintre asociații semnificativi.

Orientările jurisprudențiale diferite s-au conturat după cum urmează:

7. Într-o primă opinie, s-a apreciat că expirarea mandatului administratorului nu conduce la pierderea calității de a reprezenta în mod legal societatea, acesta urmând a reprezenta societatea și după expirarea mandatului, până la numirea altui administrator.

În argumentarea acestei opinii, s-a reținut că dacă administratorul nu este revocat în mod expres sau nu s-a dispus numirea unui alt administrator, fostul administrator va putea să conducă în continuare activitatea societății și, implicit, să reprezinte societatea în justiție.

În acest sens, au fost avute în vedere dispozițiile art. 72 din Legea nr. 31/1990 și ale art. 1554-1555 din Codul civil de la 1864.

S-a apreciat astfel că legea trebuie interpretată în sensul producerii de efecte juridice, interesele unei bune administrări a societății pe acțiuni reclamând efectuarea oricăror demersuri care necesită protejarea acestora. În condițiile în care acționarii nu au revocat administratorul sau nu au numit alți administratori, se consideră că acesta va continua să reprezinte societatea.

Prin invocarea excepției lipsei calității de reprezentant a persoanei care formulează o cerere de chemare în judecată, se susține, în esență, că cel care și-a atribuit o atare calitate nu reprezintă interesele societății și că, în realitate, formularea cererii nu ar fi fost făcută de către reprezentanții legali reali.

Într-o altă situație, au fost avute în vedere dispozițiile art. 2030 din Legea nr. 287/2009 privind Codul civil.

8. În cea de-a doua opinie, s-a considerat că expirarea mandatului administratorului unei societăți și neînregistrarea unui alt administrator nu îi conferă vechiului administrator calitatea de reprezentant legal al societății în lipsa acceptării exprese a numirii în funcția de administrator.

În susținerea acestui punct de vedere, au fost reținute dispozițiile art. 72 și 153¹² alin. (1) din Legea nr. 31/1990, subliniindu-se că cerința acceptării exprese a numirii în funcția de administrator înlătură teoria mandatului tacit, întrucât acceptarea expresă presupune un act explicit prin care mandatarul exprimă acceptarea mandatului, acceptarea sau continuarea tacită a mandatului fiind astfel exclusă.

Prin urmare, în situația în care, după expirarea duratei mandatului, nu se face dovada că administratorul ar fi acceptat expres un alt mandat, așa cum prevăd dispozițiile art. 153¹² din Legea nr. 31/1990, nu se poate reține calitatea acestuia de reprezentant al societății.

Susținerea potrivit căreia încetarea mandatului administratorului nu poate interveni decât în caz de revocare, de numire a unor noi mandatar, prin renunțarea mandatarului la mandat și insolvența mandantului/mandatarului este nefondată, deoarece acestea sunt cauze particulare de încetare a mandatului, iar, în afară de aceste cauze particulare, sunt aplicabile și cauzele generale de stingere a obligațiilor contractuale, printre care și expirarea termenului stipulat, în acest sens fiind și dispozițiile art. 153¹² alin. (1) din Legea nr. 31/1990, potrivit cărora durata mandatului administratorului nu poate depăși 4 ani.

Or, fixarea de către legiuitor a unei durate a mandatului ar fi lipsită de orice sens dacă s-ar aprecia că mandatul nu poate înceta decât în cazurile indicate, nu și în situația expirării termenului.

V. Punctul de vedere al Colegiului de conducere al Curții de Apel Constanța

9. Colegiul de conducere al Curții de Apel Constanța a apreciat că analiza problemei de drept identificate trebuie să pornească de la natura juridică a raporturilor existente între societate și administrator.

Astfel, potrivit articolului 72 din Legea nr. 31/1990, obligațiile și răspunderea administratorilor sunt reglementate de dispozițiile referitoare la mandat și de cele special prevăzute în această lege.

Prin urmare, raporturile dintre administrator și societate sunt raporturi de mandat. Acestea sunt contractuale, deoarece administratorul este desemnat prin actul constitutiv sau hotărârea adunării generale a acționarilor. Acceptând numirea, administratorul intră în raporturi juridice de mandat cu societatea, așa încât conținutul mandatului este, în primul rând, contractual. Astfel, obligațiile sale rezultă din împuternicirile date de către societate, în calitate de mandant, a cărei voință se manifestă nu numai prin numirea mandatarului și a sferei acțiunii sale, ci și prin posibilitatea de revocare a acestuia.

Cu toate acestea, conținutul mandatului nu poate fi exclusiv contractual, deoarece interesul de ordine publică al reglementării juridice a societăților impune ca unele obligații să fie stabilite prin lege.

Dubla reglementare a mandatului administratorului, contractuală și legală, definește funcția de administrator al societății și face diferența dintre mandatul administratorului și mandatul de drept comun.

Potrivit art. 8 lit. g¹) din Legea nr. 31/1990, actul constitutiv al societății pe acțiuni va cuprinde puterile conferite administratorilor și dacă ei urmează să le exercite împreună sau separat. Deci, prin voința acționarilor, mandatul administratorului poate fi limitat la gestiunea internă sau poate să cuprindă și puterea de reprezentare, caz în care administratorul este împuternicit să angajeze societatea în raporturile cu terții, inclusiv să o reprezinte în justiție.

Pentru a asigura cunoașterea de către terți a persoanei care angajează societatea se cere îndeplinirea formalităților de publicitate prevăzute de Legea nr. 26/1990 privind registrul comerțului.

În ceea ce privește încetarea funcției de administrator, aceasta are loc prin încetarea contractului de mandat.

Dispozițiile Codului civil de la 1864 prevedeau, la art. 1552, că mandatul se stinge prin revocarea mandatarului, prin renunțarea mandatarului la mandat, prin moartea, interdicția, insolvabilitatea și falimentul ori a mandantului, ori a mandatarului, iar conform art. 1555, numirea unui nou mandatar pentru aceeași afacere cuprinde în sine revocarea mandatului dat celui dintâi, din ziua în care i s-a notificat. Prevederile Legii nr. 287/2009 privind Codul civil stabilesc la art. 2.030 că, pe lângă cauzele generale de încetare a contractelor, mandatul încetează prin oricare dintre următoarele moduri: revocarea sa de către mandant, renunțarea mandatarului, moartea, incapacitatea sau falimentul mandantului ori a mandatarului.

S-a apreciat că, deși legea civilă anterioară nu prevedea, în mod expres, că mandatul se stinge și prin oricare dintre modurile generale de stingere a contractelor, față de dispozițiile speciale și derogatorii ale Legii nr. 31/1990, care stabilesc o anumită durată a mandatului administratorilor unei societăți, trebuie să se accepte că și sub imperiul Codului civil de la 1864 expirarea duratei mandatului administratorului avea ca efect încetarea contractului de mandat.

Prin urmare, s-a arătat că fixarea de către legiuitor a unei durate a mandatului ar fi lipsită de sens dacă s-ar aprecia că mandatul nu poate înceta decât în cazurile indicate de art. 1522 din Codul civil de la 1864, nu și în situația expirării termenului.

În acest context, s-a concluzionat că textele Legii nr. 287/2009 privind Codul civil nu aduc modificări de substanță în privința situațiilor în care contractul de mandat își încetează existența juridică.

În egală măsură, s-a considerat că acceptarea expresă a numirii în funcția de administrator presupune existența unui act de numire din partea societății.

Astfel, conform art. 153¹² alin. (1) din Legea nr. 31/1990, durata mandatului administratorilor este stabilită prin actul constitutiv, ea neputând depăși 4 ani; ei sunt reeligibili, când prin actul constitutiv nu se dispune altfel; durata mandatului primilor membri ai consiliului de administrație, respectiv al primilor membri ai consiliului de supraveghere, nu poate depăși 2 ani; pentru ca numirea unui administrator să fie valabilă din punct de vedere juridic, persoana numită trebuie să o accepte în mod expres.

Însă acceptarea expresă a mandatului de administrator reprezintă o condiție imperativă la momentul numirii administratorului, soluția trebuind a fi nuanțată în cazul în care este vorba de o prelungire a mandatului, care poate interveni chiar și tacit.

Aceasta, întrucât, ca și numirea, încetarea funcției de administrator sau de reprezentant al unei societăți este supusă, pentru a produce efecte depline, unor formalități de publicitate, ceea ce înseamnă că terții de bună-credință, care nu au cunoștință despre încetarea funcției de administrator al societății a celui cu care au contractat, au opțiunea de a nu ține seama de această încetare, considerând că au contractat cu societatea [art. 54 alin. (2) din Legea nr. 31/1990 - "Societatea nu poate invoca față de terți numirile în funcțiile prevăzute la alin. (1) sau încetarea acestor funcții, dacă ele nu au fost publicate în conformitate cu legea.]. Într-o atare situație devine aplicabilă teoria mandatului aparent, astfel că, deși mandatul a încetat, fie prin ajungere la termen, fie prin revocare sau renunțare, lipsa publicității în conformitate cu Legea nr. 26/1990 poate avea ca efect neluarea în seamă a încetării mandatului de către terți, astfel că toate actele încheiate de fostul administrator sunt considerate valabile din punct de vedere juridic și angajează societatea.

Prin urmare, în situația în care modificările cu privire la persoana mandatarului nu sunt aduse la cunoștința terților prin formele de publicitate prevăzute de lege, se acceptă ideea că un mandat încetat ultraactivează, producând efecte valabile din punct de vedere juridic, chiar și fără acceptarea expresă a mandatului.

O situație similară este aceea în care, după expirarea mandatului administratorului, societatea nu prelungește în mod expres mandatul și nici nu numește un alt administrator din cauza neînțelegerilor existente între acționarii semnificativi, punându-se problema dacă fostul administrator mai poate reprezenta societatea în continuare, până la desemnarea unui alt administrator.

Complexitatea situației este dată, pe de o parte, de faptul că, potrivit art. 237 alin. (1) din Legea nr. 31/1990, dizolvarea societății care nu mai are organe statutare se poate dispune de către tribunal doar la cererea oricărei persoane interesate, precum și a Oficiului Național al Registrului Comerțului, instanța neputându-se pronunța asupra acestei chestiuni fără a fi investită, iar, pe de altă parte, de împrejurarea că neînțelegerile dintre acționari au ca efect paralizarea activității societății.

Or, astfel cum a reținut și instanța supremă în considerentele Deciziei nr. 920 din 25 martie 2015, legea trebuie interpretată în sensul producerii de efecte juridice, interesele unei bune administrări a unei societăți pe acțiuni reclamând efectuarea oricăror acțiuni care necesită protejarea acestora.

În virtutea teoriei mandatului aparent, atât timp cât înregistrările din registrul comerțului nu relevă o altă voință socială cu privire la conferirea dreptului de administrare, respectiv nu dovedesc faptul că adunarea generală a acționarilor a stabilit un alt administrator pentru societate, cel al cărui mandat a expirat va putea să își îndeplinească atribuțiile în continuare, până la desemnarea unui nou administrator, având, prin urmare, și dreptul de a reprezenta societatea.

O astfel de interpretare este valabilă doar în cazul în care fostul administrator își asumă în continuare calitatea și funcția de administrator, fără a fi necesară o acceptare expresă în acest sens, iar nu și în situația în care fostul administrator nu dorește continuarea mandatului.

În această opinie, excepția prevăzută de art. 2.030 din Legea nr. 287/2009 privind Codul civil este

aplicabilă și în situația în care mandatul încetează prin expirarea duratei pentru care a fost încheiat.

Prin urmare, deși nu se specifică regula de la care se stabilește o astfel de excepție [respectiv dacă este prevăzută pentru oricare dintre cazurile de încetare a contractului de mandat ori doar pentru cazul reglementat la lit. c) - moartea, incapacitatea sau falimentul mandantului ori a mandatarului], din interpretarea sistematică a legii rezultă că textul este aplicabil și în situația în care mandatul administratorului unei societăți a expirat, activitatea acestuia constituindu-se din prestații succesive, cu caracter de continuitate.

VI. Punctul de vedere al procurorului general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție

10. Prin recursul în interesul legii pe care l-a promovat, procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție a apreciat că prevederile art. 153¹² alin. (3) din Legea nr. 31/1990, conform căroră, pentru a fi valabilă din punct de vedere juridic, numirea în funcția de administrator trebuie să fie acceptată expres, exclud ipoteza prelungirii tacite a mandatului de administrator.

În lipsa unei numiri și a unei acceptări exprese a mandatului, înregistrate în registrul comerțului și/sau publicate în Monitorul Oficial al României, nu poate fi vorba despre o prelungire a mandatului administratorilor.

Desemnarea în funcția de administrator, unită cu acceptarea expresă a funcției, are semnificația unui contract între societate și administrator, doar din rațiuni de evitare a unei tautologii normative nemaiținându-se, în actuala formă a legii, cerința expresă a încheierii unui contract de administrare în formă scrisă, supus înregistrării, existența acestuia fiind subînțeleasă, întrucât o "acceptare expresă" presupune o exteriorizare, o materializare a acordului de voință, sub forma încheierii unui instrumentum, incompatibilă cu echivocul unei manifestări tacite.

Încheierea unui contract de administrare, în sensul de înscris, asumat prin semnătură ca formă a "acceptării exprese" cerută de lege, se impune cu atât mai mult cu cât persoana desemnată ca administrator al societății exercită o activitate de administrare în mod permanent, având în vedere și obiectul său de activitate specializat și nu doar anumite acte comerciale în mod izolat; acestea, când nu se poate dovedi existența unui mandat tacit de administrare, l-ar putea obliga pe pretinsul mandant doar în condițiile gestiunii de afaceri sau ale îmbogățirii fără just teme.

Totodată, s-a arătat că legea nu distinge între "numire" și "prelungire" în exercitarea mandatului de administrator, întrucât așa-zisa prelungire a mandatului este în realitate tot o numire, doar că nu este făcută prin actul constitutiv, ca în cazul primilor administratori, ci prin hotărârea adunării generale a acționarilor, având în plus și o durată mai mare, de 4 ani, față de durata de 2 ani a mandatului primilor administratori.

De fapt, condiția "acceptării exprese" a mandatului a fost prevăzută ca o măsură de protecție pentru administrator, în raport cu responsabilitățile și riscurile pe care le implică o astfel de activitate, astfel încât acesta să nu poată fi numit împotriva voinței sale.

Valabilitatea mandatului administratorilor după data expirării duratei acestuia nu poate fi susținută nici prin recurgerea la instituția mandatului aparent, întrucât acesta presupune o altă ipoteză, aceea în care, în evidențele registrului public, apar mențiuni cu privire la persoane cu mandate valabile de administratori, dar care, în realitate, sunt lovite de o cauză de ineficacitate sau sunt exercitate cu depășirea limitelor împuternicirii și pe care terții de bună-credință nu au posibilitatea să le cunoască, acționând astfel cu convingerea că tratează cu adevăratul mandatar.

Totodată, prelungirea mandatului administratorului, după limita maximă permisă de lege, reprezintă o modificare atât a actului constitutiv, cât și a mențiunilor existente în registrul comerțului, modificare ce trebuie la rândul ei să fie înregistrată în registrul public, așa cum prevăd dispozițiile art. 21 lit. h) din Legea nr. 26/1990, pentru asigurarea opozabilității față de terți.

În domeniul reprezentării în justiție, pentru a-și justifica legitimarea procesuală, art. 151 alin. (4) din Codul de procedură civilă prevede că reprezentanții persoanelor juridice de drept privat trebuie să depună, în copie, un extras din registrul public în care este menționată împuternicirea lor.

Or, o împuternicire care, în evidențele publice, apare ca nemaifiind de actualitate nu poate face dovada calității de reprezentant al administratorului societății comerciale.

În egală măsură, lipsa organelor statutare ale societății atrage dizolvarea acesteia, în conformitate cu dispozițiile art. 237 alin. (1) lit. a) din Legea nr. 31/1990, putându-se face însă aplicarea dispozițiilor art. 137² din Legea nr. 31/1990, respectiv art. 58 din Codul de procedură civilă, în funcție de calitatea procesuală activă sau pasivă a societății reprezentate de administratorul al cărui mandat a expirat.

Astfel, dacă societatea are calitatea de reclamant, administratorii care o reprezintă pot fi asimilați celor provizorii prevăzuți de art. 137² din Legea nr. 31/1990, iar, în cazul în care societatea este chemată în judecată în calitate de pârât, având în vedere că mandatul administratorilor a expirat, instanța va numi un curator special în condițiile art. 58 din Codul de procedură civilă.

Ambele soluții reprezintă însă remedii temporare, acestea funcționând doar până la întrunirea adunării generale ordinare a acționarilor care va alege un nou administrator și care va trebui făcut public prin înscrierea acestuia în registrul comerțului.

În concluzie, procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție a apreciat că, în interpretarea și aplicarea prevederilor art. 1552 din Codul civil de la 1864 și ale art. 2.030 din Legea nr. 287/2009 privind Codul civil, coroborate cu art. 72 și 153¹² din Legea nr. 31/1990, administratorul societății pe acțiuni al cărui mandat a expirat, fără ca o eventuală prelungire a acestuia să fie înregistrată la registrul comerțului, nu mai deține prerogativele reprezentării.

VII. Raportul asupra recursurilor în interesul legii

11. Prin raportul întocmit de judecătorii-raportori desemnați, conform art. 516 alin. (5) din Codul de procedură civilă, s-a apreciat că, în interpretarea și aplicarea unitară a art. 72 și a art. 153¹² din Legea nr. 31/1990, raportat la art. 1552 din Codul civil de la 1864, respectiv la art. 2.030 din Legea nr. 287/2009 privind Codul civil, cu aplicarea art. 54 alin. (2) din Legea nr. 31/1990, administratorul societății pe acțiuni al cărui mandat a expirat, fără a exista un act de numire a unui nou administrator și o acceptare expresă din partea acestuia, deține prerogativele reprezentării atât timp cât încetarea funcției nu a fost publicată în conformitate cu legea.

VIII. Înalta Curte de Casație și Justiție

Analizând recursurile în interesul legii, raportul întocmit de judecătorii-raportori, precum și problema de drept ce se solicită a fi dezlegată, reține următoarele:

12. Verificând regularitatea investiției, prin prisma dispozițiilor art. 514 din Codul de procedură civilă, se constată că cerința legală este îndeplinită în ce îi privește pe titularii sesizării, ambii fiind legitimați procesual activ să declanșeze prezentul mecanism de unificare.

13. Sunt îndeplinite și condițiile de ordin formal prescrise de prevederile art. 515 din Codul de procedură civilă, întrucât memoriile de recurs în interesul legii le-au fost atașate hotărâri judecătorești definitive, din care rezultă că jurisprudența are un caracter neunitar.

14. Asupra fondului se constată că, potrivit dispozițiilor art. 72 din Legea nr. 31/1990, "obligațiile și răspunderea administratorilor sunt reglementate de dispozițiile referitoare la mandat și de cele special prevăzute de această lege".

Așadar, raporturile dintre administrator și societate sunt raporturi de mandat. Cum larg împărtășită în doctrină este dubla natură juridică a raporturilor dintre societate și administrator, mandatul administratorului nu este unul exclusiv contractual, întrucât interesul de ordine publică al

reglementării juridice a societăților impune ca unele obligații să fie stabilite prin lege.

15. Potrivit art. 8 lit. g¹) din Legea nr. 31/1990, actul constitutiv al societății pe acțiuni va cuprinde puterile conferite administratorilor și dacă ei urmează să le exercite împreună sau separat.

16. Așadar, prin voința asociaților, mandatul administratorului poate fi limitat la gestiunea internă a societății sau poate să cuprindă și puterea de reprezentare, caz în care administratorul este împuternicit să angajeze societatea în raporturile cu terții, inclusiv să o reprezinte în justiție. Această distincție are la bază principiul potrivit căruia reprezentarea nu este de esența mandatului, ci de natura sa.

17. Prin urmare, puterea de a administra societatea este distinctă de puterea de a o reprezenta.

18. Prezentarea acestei distincții este utilă, pentru că în raporturile cu terții doar puterea de reprezentare este cea care comportă o dezbateră, atributul gestiunii manifestându-se, în schimb, în raporturile dintre administrator (mandatar) și societate (mandant).

19. Administratorul cu puteri de reprezentare este purtătorul voinței sociale, de vreme ce, prin intermediul său, societatea se manifestă în planul relațiilor juridice ca subiect de drept.

În acest sens, art. 209 alin. (1) din Legea nr. 287/2009 privind Codul civil prevede că persoana juridică își exercită drepturile și își îndeplinește obligațiile prin organele sale de administrare, de la data constituirii lor.

Sub imperiul Codului civil de la 1864, dispoziții similare erau cuprinse în art. 35 din Decretul nr. 31/1954 privind persoanele fizice și persoanele juridice.

20. Raporturile de mandat care guvernează relația dintre administrator și societate diferă de regulile mandatului de drept comun - tocmai în considerarea dublei naturi juridice, contractuală și legală -, Legea nr. 31/1990 impunând o reglementare mai amănunțită a acestui tip de mandat, în scopul securizării raporturilor juridice și al protecției terților.

21. Nevoia de securitate a raporturilor juridice impune recunoașterea de efecte juridice actelor încheiate de o persoană care, chiar investită în funcție cu încălcarea legii, a fost receptată - ca efect al publicității - ca reprezentant al societății. Astfel, conform art. 54 alin. (1) din Legea nr. 31/1990, "după efectuarea formalităților de publicitate în legătură cu persoanele care, ca organe ale societății, sunt autorizate să o reprezinte, societatea nu poate opune terților nicio neregularitate la numirea acestora, cu excepția cazului în care societatea face dovada că terții aveau cunoștință de această neregularitate".

22. Pe de altă parte, principiul protecției terților a fost consacrat prin Prima Directivă a Consiliului din 9 martie 1968 de coordonare, în vederea echivalării garanțiilor impuse societăților în statele membre; conform art. 2 alin. (1) lit. d) din aceasta, statele membre adoptă măsurile necesare pentru ca publicitatea obligatorie privind societățile să vizeze, între altele, numirea, încetarea funcției, precum și identitatea persoanelor care, în calitate de organ constituit în temeiul legii sau chiar membri ai unui astfel de organ, au competența de a angaja societatea față de terți și a o reprezenta în justiție.

23. Angajarea societății în raporturile cu terții se subordonează ideii de ocrotire a terților de bunăcredință, reflectată în legislația internă în dispozițiile art. 54 și 55 din Legea nr. 31/1990.

24. Potrivit art. 54 alin. (2) din Legea nr. 31/1990, "societatea nu poate invoca față de terți numirile în funcțiile prevăzute la alin. (1) sau încetarea acestor funcții, dacă ele nu au fost publicate în conformitate cu legea".

25. Pe de altă parte, în conformitate cu art. 55 alin. (1) din Legea nr. 31/1990, "în raporturile cu terții, societatea este angajată prin actele organelor sale, chiar dacă aceste acte depășesc obiectul de activitate al societății, în afară de cazul în care ea dovedește că terții cunoșteau sau, în împrejurările date, trebuiau să cunoască depășirea acestuia ori când actele astfel încheiate depășesc limitele

puterilor prevăzute de lege pentru organele respective. Publicarea actului constitutiv nu poate constitui, singură, dovada cunoașterii".

26. Alineatul (2) al articolului 55 din aceeași lege prevede că sunt inopozabile terților, chiar dacă au fost publicate, clauzele actului constitutiv ori hotărârile organelor statutare ale societăților prevăzute în alineatul precedent, care limitează puterile conferite de lege acestor organe.

27. Înalta Curte de Casație și Justiție a fost chemată să dezlege, în interesul legii, măsura în care dispozițiile citate anterior fac sau nu inoperabile, în raporturile cu terții, prelungirile în funcția de administrator realizate peste limita mandatului anterior, în lipsa unei acceptări exprese și în lipsa îndeplinirii formelor de publicitate.

28. Încetarea funcției de administrator are loc prin încetarea contractului de mandat.

29. În sistemul Codului civil de la 1864, art. 1552 stabilea o serie de cazuri în care mandatul urma a se stinge: prin revocarea mandatarului, prin renunțarea mandatarului la mandat, respectiv prin moartea, interdicția, insolvabilitatea și falimentul mandantului sau al mandatarului.

30. Cu toate că unele instanțe naționale au considerat că acestea erau singurele situații în care opera stingerea mandatului, trebuie evidențiată natura ipotezelor indicate în textul art. 1552 din Codul civil de la 1864, aceea de cazuri specifice în care mandatul înceta, așa încât ele urmau să se adauge celor generale sau celor speciale, dacă existau [a se vedea, pentru un exemplu în acest sens, art. 155 alin. (4) din Legea nr. 31/1990].

31. În acord cu această opinie, de altfel constant recunoscută și în doctrină, art. 2.030 din Legea nr. 287/2009 privind Codul civil prevede expres faptul că "Pe lângă cauzele generale de încetare a contractelor, mandatul încetează prin oricare dintre următoarele moduri:

- a) revocarea sa de către mandant;
- b) renunțarea mandatarului;
- c) moartea, incapacitatea sau falimentul mandantului ori a mandatarului".

32. Așadar, atât potrivit actualei reglementări civile, cât și celei anterioare, împlinirea termenului (expirarea sa) constituie un caz de încetare a mandatului, deoarece ea reprezintă o cauză generală de încetare a obligațiilor contractuale.

33. În materia societăților pe acțiuni, Legea nr. 31/1990 a instituit regimul duratei mandatului administratorului, prevăzând în art. 153¹² alin. (1) și (2) din Legea nr. 31/1990 că aceasta este stabilită prin actul constitutiv, fără să poată depăși 4 ani, cu excepția mandatului primilor membri ai consiliului de administrație, care nu poate depăși 2 ani.

34. Dispozițiile art. 153¹² alin. (1) teza a II-a din Legea nr. 31/1990 prevăd că administratorii sunt reeligibili când prin actul constitutiv nu se dispune altfel, iar cele ale alin. (3) al aceluiași articol impun, pentru ca numirea unui administrator să fie valabilă din punct de vedere juridic, ca persoana numită să o accepte în mod expres.

35. Recursul în interesul legii de față este plasat pe premisa expirării duratei mandatului administratorilor unei societăți pe acțiuni.

36. Fiind irelevantă, în acest context, prezentarea sistemului unitar și a celui dualist de administrare, care nu au un regim juridic diferit sub aspectul supus dezlegării Înaltei Curți de Casație și Justiție, divergența în jurisprudență a pornit de la acceptarea de către unele dintre instanțele naționale a tezei mandatului tacit al unor asemenea administratori, care ar continua să își exercite funcțiile încredințate peste împlinirea termenului, respectiv de la respingerea de către alte instanțe a unei atari posibilități.

37. Acceptarea expresă a numirii - prelungirea mandatului presupunând, în esență, tot o numire -, implică o exteriorizare a acordului de voință.

38. De aceea, ea este incompatibilă cu o manifestare tacită, chiar și neechivocă.

39. Recunoscând, aşadar, că după expirarea duratei, mandatul a încetat, atât timp cât lipsesc atât actul de numire a unui administrator, cât și acceptarea expresă din partea acestuia, unele instanțe au considerat că de la această regulă se instituie, în art. 2.030 din Legea nr. 287/2009 privind Codul civil, o excepție, potrivit căreia "cu toate acestea, atunci când are ca obiect încheierea unor acte succesive în cadrul unei activități cu caracter de continuitate, mandatul nu încetează dacă această activitate este în curs de desfășurare, cu respectarea dreptului de revocare sau renunțare al părților ori al moștenitorilor acestora", fiind asimilată sintagma "activități cu caracter de continuitate" celor desfășurate de societățile reglementate de Legea nr. 31/1990, în cadrul cărora administratorii ar încheia "acte succesive".

40. În acest context a fost adusă în discuție o chestiune de redactare a textului art. 2.030 din Legea nr. 287/2009 privind Codul civil, arătându-se că acesta apare plasat în versiunea tipărită în ediția oficială din 2011 a Ministerului Justiției ca făcând parte din cuprinsul textului aferent lit. c) a unicului alineat al articolului respectiv, în timp ce în versiunea electronică textul apare ca alineat distinct al aceluiași articol.

41. Înalta Curte de Casație și Justiție apreciază că intenția legiuitorului este clară în a plasa textul respectiv exclusiv în sfera de aplicare a situațiilor enumerate la lit. c), iar nu într-un alineat distinct, deoarece, pe de o parte, el conține sintagma "cu respectarea dreptului de revocare sau renunțare al părților ori al moștenitorilor acestora", care ar fi expresia unui nonsens juridic, în măsura în care interpretarea ar permite ca situația de excepție să vizeze și cazurile de la lit. a) și b).

42. Pe de altă parte, faptul că textul în discuție nu se constituie într-un alineat distinct rezultă din dispozițiile art. 48 alin. (1) și (4) din Legea nr. 24/2000 privind normele de tehnică legislativă pentru elaborarea actelor normative, potrivit cărora "în cazul în care din dispoziția normativă primară a unui articol decurg, în mod organic, mai multe ipoteze juridice, acestea vor fi prezentate în alineate distincte, asigurându-se articolului o succesiune logică a ideilor și o coerență a reglementării", respectiv "în actele normative cu o anumită întindere, dacă un articol are două sau mai multe alineate, acestea se numerează la începutul fiecăruia cu cifre arabe cuprinse în paranteză. Pentru claritatea, concizia și caracterul unitar al textului unui articol se recomandă ca acesta să nu fie format dintr-un număr prea mare de alineate".

Or, legiuitorul nu a marcat textul art. 2.030 din Legea nr. 287/2009 privind Codul civil prin utilizarea cifrelor arabe în paranteză, în acord cu prevederile art. 48 alin. (4) din Legea nr. 24/2000, așa cum a procedat în privința celorlalte articole care conțin mai multe alineate, ceea ce reprezintă un argument în plus, de tehnică legislativă, în sprijinul ideii că situația de excepție vizează doar lit. c) a art. 2.030 din Legea nr. 287/2009 privind Codul civil.

43. De aceea, în raporturile dintre mandatar și mandant, după expirarea duratei, mandatul a încetat, atât timp cât lipsesc atât actul de numire a unui administrator, cât și acceptarea expresă din partea acestuia.

44. În asemenea situație, a lipsei unui mandat, similar celei în care limitele sale sunt depășite, mandantul are dreptul de a ratifica actele făcute de către mandatar, potrivit art. 1.311 alin. (1) din Legea nr. 287/2009 privind Codul civil.

45. În schimb, în ceea ce privește puterea de reprezentare, aceasta se manifestă în raporturile societății cu terții, în care prevalează principiul ocrotirii terților de bună-credință.

46. Stabilirea măsurii în care un terț este sau nu de bună-credință - și, astfel, poate fi ocrotit sau nu - este atributul exclusiv al instanțelor de judecată, care vor aprecia în funcție de particularitățile fiecărei situații.

47. În această ordine de idei, se cuvin reiterate dispozițiile art. 54 alin. (2) din Legea nr. 31/1990, potrivit cărora "societatea nu poate invoca față de terți numirile în funcțiile prevăzute la alin. (1) sau încetarea acestor funcții (s.n.), dacă ele nu au fost publicate în conformitate cu legea".

48. În raporturile cu terții, societatea este angajată prin actele organelor sale, chiar dacă ele depășesc limitele puterilor prevăzute de lege. În condițiile lipsei unui mandat ori atunci când limitele acestuia sunt depășite, terții de bună-credință sunt ocrotiți, devenind aplicabilă teoria mandatului aparent, astfel că, deși mandatul a încetat (prin expirarea termenului), lipsa publicității poate avea ca efect neluarea în seamă a încetării sale de către terți, împrejurare de natură a face ca toate actele încheiate de administrator să fie considerate valabile din punct de vedere juridic și să angajeze societatea.

49. În sensul aceleiași concluzii vin și dispozițiile art. 1.309 din Legea nr. 287/2009 privind Codul civil, care, ca regulă, prevăd că între reprezentat și terț nu produce efecte contractul încheiat de persoana care acționează în calitate de reprezentant, însă fără a avea împuternicire sau cu depășirea puterilor conferite.

50. Cu toate acestea, potrivit alin. (2) al aceluiași articol, "dacă, însă, prin comportamentul său, reprezentatul l-a determinat pe terțul contractant să creadă în mod rezonabil că reprezentantul are puterea de a-l reprezenta și că acționează în limita puterilor conferite, reprezentatul nu se poate prevala față de terțul contractant de lipsa puterii de a reprezenta".

51. Aplicate situațiilor relevate de hotărârile judecătorești anexate memoriilor de recurs în interesul legii, dispozițiile citate anterior sunt pe deplin incidente, căci mandatul (societatea), prin comportamentul său - constând în omisiunea, ulterior încetării mandatului, de a numi un nou administrator sau de a reînvesti în funcție pe cel anterior, în condițiile de validitate cerute de lege și de publicitate, necesare pentru a fi opuse terților - îl determină pe terț să creadă în mod rezonabil - în lipsa publicării încetării funcției de administrare, în condițiile art. 54 alin. (2) din Legea nr. 31/1990 - că mandatarul (administratorul) are puterea de a-l reprezenta.

Pentru considerentele arătate, în temeiul art. 517 cu referire la art. 514 din Codul de procedură civilă,

ÎNALTA CURTE DE CASAȚIE ȘI JUSTIȚIE

În numele legii

DECIDE:

Admite recursurile în interesul legii formulate de Colegiul de conducere al Curții de Apel Constanța și de procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție și, în consecință, stabilește că:

În interpretarea și aplicarea unitară a art. 72 și a art. 153¹² din Legea nr. 31/1990, raportat la art. 1552 din Codul civil de la 1864, respectiv la art. 2.030 din Legea nr. 287/2009 privind Codul civil, cu aplicarea art. 54 alin. (2) din Legea nr. 31/1990, administratorul societății pe acțiuni al cărui mandat a expirat, fără a exista un act de numire a unui nou administrator și o acceptare expresă din partea acestuia, deține prerogativele reprezentării atât timp cât încetarea funcției nu a fost publicată în conformitate cu legea.

Obligatorie, potrivit dispozițiilor art. 517 alin. (4) din Codul de procedură civilă.

Pronunțată în ședință publică astăzi, 6 noiembrie 2017.

PREȘEDINTELE ÎNALTEI CURȚI DE CASAȚIE ȘI JUSTIȚIE
IULIA CRISTINA TARCEA

Magistrat-asistent,
Ileana Peligrad

WWW.JURI.RO